

Implicitno ali eksplicitno poučevanje kritičnega mišljenja – kaj pravzaprav deluje?

{ Konferenca NAMA,
20.8.2015, Laško

Dr. Tanja Rupnik Vec
Zavod RS za šolstvo
Ljubljana, Slovenija

Namen predavanja

Utemeljiti pomen (nujnost) eksplicitnega poučevanja (kritičnega) mišljenja.

Odgovoriti na vprašanje:

1. Kaj KM sploh je?
2. Kako lahko učitelji/ starši/ vzgojitelji spodbujamo razvoj KM učencev?
3. Kako KM (samo)spremljamo in (samo)vrednotimo?

Rupnik Vec 2010 ©

Kritično mišljenje = argumentiranje

<https://thewordoftheday.wordpress.com/2014/06/>

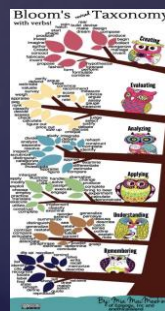
<http://www.cigarettehouse.com/marboro-cigarets/>

http://asathink.com/oxson/tutorials/Tutorial_4/print.htm

Rupnik Vec 2015 ©

Kritično mišljenje = višji mis. procesi, kompleksno mišljenje

<https://twitter.com/taomies>

Rupnik Vec 2015 ©

Dva pristopa k poučevanju kritičnega mišljenja (Ennis, po Plath in sod. 1999)

pristop s *potopitvijo*

☞ učenec ima priložnost misliti kritično, vendar mu principi kritičnega mišljenja **niso razvidni**

pristop z *'infuzijo'*

☞ učenec ima jasno predstavo o tem, kaj je kritično mišljenje oz. kako se misli kritično → principi KM so razvidni, "naučiti se misliti" je ubeseden cilj

☞ Avtoreglativnost spodbuja pristop z 'infuzijo'!

Repnik Vec, 2015 ©

Raziskave:

- ☞ Angeli in Valanides, 2008;
- ☞ Barak, Ben-Chaim in Zoller, 2007;
- ☞ Fisher, 2003;
- ☞ Macpherson, 1999;
- ☞ Reed in Kromrey, 2001;
- ☞ Solon, 2007;
- ☞ Zohar in Nemet, 2002;
- ☞ Zohar in Peled, 2008,
- ☞ Kolsto in sod., 2006.

STEP 2: INTRODUCE CRITICAL THINKING

© Google forms

Kritično mišljenje

Raziskovanje pojma kritično mišljenje

Učiteljica Vesna Gros (OŠ Polje, 2014; razredna ura, 6.r)

DO YOU BELIEVE YOUR MATHS TEACHER IF SHE SAYS THAT 13 MULTIPLIED BY 26 IS 3367?

3 support my choice with proofs.

eListovnik - SR

Repnik Ves, 2015 ©

Misljenje je tako BOLJO ZELI PRAVI USKONTO

Iz arhiva učiteljice angl. jezika Vesne Gros (OŠ Polje, 2014, KM v 6.r)

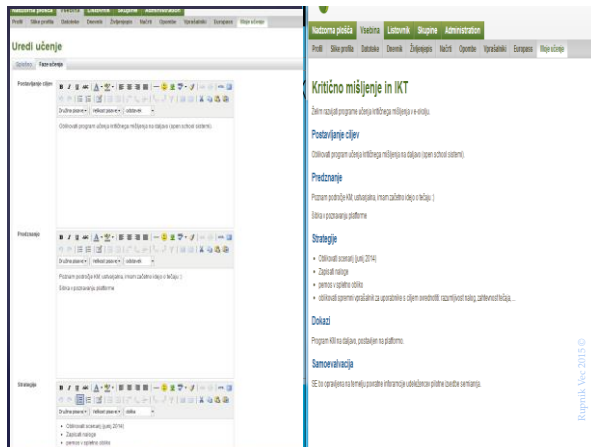
Repnik Ves, 2015 ©

Faza formativnega spremljanja	Ključno vprašanje	Tehnike
Predznanje	Kaj že vem/zmorem? Kako se misli kritično? Kako mi gre argumentiranje?	Vprašalnik, miselni vzorec, nedokončani stavki ...
Cilji → kriteriji uspeha	Kaj želim doseči? Kateri vidik mišljenja želim izboljšati? Kaj so kriteriji uspeha?	Zapis ciljev, metafora (slika)
Strategija	Kako bom to dosegel? Kaj bom storil? Kdaj? Kolikokrat? (debate, eseji, povratna info, SE ..)	Različne tehnike načrtovanja
Dokazi + povratna informacija	Kaj so dokazi napredka? Kako bom vedel, da argumentiram bolj učinkovito?	Diskusije, eseji, analize besedil ...
Samoevalvacija	Kako učinkovit sem bil? Povr. info učit, sošolec, SE	Nedokončani stavki, pisna povr. Info. ...

Repnik Ves, 2015 ©

Faza formativnega spremljanja	Kritično mišljenje - argumentiranje	Delo z viri
Predznanje Kaj že vem o ... /zmorem?	Kako se misli kritično? Kaj je dobro argumentiranje? Kako mi gre argumentiranje? V katerih veččinah argumentiranja sem dober? Katere vidike moram izboljšati? ...	Kaj so viri? Kakšne vrste virov poznamo? Kako presojamo zanesljivost virov? Kaj so kriteriji kakovosti virov? Kakšne so moje izkušnje z viri? Kako jih uporabljam? ...
Cilji Kaj želim doseči? (→ kriteriji uspeha)	Kateri vidik mišljenja želim izboljšati? Kaj so kriteriji uspeha? Kako bom vedel, da mislim bolj kritično, bolj učinkovito? (<i>izrazim drugačno mnenje, terjam dokaz, navajam dobre dokaze ...</i>) ...	Katere vidike dela z viri želim izboljšati? Kako bom vedel, da sem dosegel cilj? (<i>izbrati zanesljiv vir, ustrezno navajati, znati poiskati bistvo ...</i>)
Strategija Kako bom to dosegel?	Kaj bom storil? Kdaj? Kolikokrat? (debate, eseji, povratna info, SE ...) Kako bom izkoristil priložnosti v šoli? Kaj lahko za	Kaj bom storil, da bi izboljšal večšino dela z viri: a) v šoli, b) doma, c) v drugih situacijah ...

ZNANSTVENA POJMOVANJA KRITIČNEGA MIŠLJENJA

(Rupnik Vec, 2009)

Teoretske perspektive:

- ↳ KM = Argumentiranje
- ↳ KM = Celota veščin in dispozicij
- ↳ KM = Reševanje problemov in odločanje
- ↳ KM = Samo-refleksivna praksa
- ↳ KM = Družbeno-refleksivna praksa
- ↳ (Razvojna perspektiva)

KM = večina oblikovanja, analize in vrednotenja argumentov

CILJ 1: „Učenci bodo v tem šolskem letu napredovali v večini analize in vrednotenja argumentov.“

KAZALNIK: razlika v dosežku PRED in PO učenju argumentiranja

CILJ 2: „V tem šolskem letu bodo učenci urili zmožnost identifikacije predpostavk v besedilu in napredovali v tem.“

KAZALNIK: razlika v dosežkih PRED in PO

Republika Slovenija, 2015 ©

Cilj: argumentiranje

Instrumenti:

1) Vprašalnik presojanja argumentov (Kompore, 2012)

Kajenje marihuane ne škodi zdravju. Poznam človeka, ki kadi marihuano 1krat tedensko in še ni bil nikoli bolan.

Slab argument 1 2 3 4 5 Dober argument

Utemeljitev:

Republika Slovenija, 2015 ©

Cilj: argumentiranje

Instrumenti:

2) Samoevalvacijski vprašalnik o veščini argumentiranja

Trditve	1	2	3	4	5
Kadar nekaj trdim, navajam dokaze za trditve.					
Izogibam se prehitremu sklepanju.					
V razpravah sprejemam stališča drugih, če so podprta z dobrimi razlogi.					
Itd.					

Republika Slovenija, 2015 ©

Cilj: argumentiranje

3) Obrazec za dokumentiranje razprave

Po razpravi ZA in PROTI
Stališče (trditve) _____

RAZPRAVLJAJLEC 1

Utemeljitev 1:

Dokaz 1:

Utemeljitev 2:

Dokaz 2:

Utemeljitev 3:

Dokaz 3:

RAZPRAVLJAJLEC 2

Utemeljitev 1:

Dokaz 1:

Utemeljitev 2:

Dokaz 2:

Utemeljitev 3:

Dokaz 3:

POVZETEK

- 1) Zdravi razum =
- 2) Anekdota =
- 3) Osebna izkušnja =
- 4) Mnenja avtoritet =
- 5) Logično dokazovanje =
- 6) Znanost =

Republika Slovenija, 2015 ©

KM = spremljanje in vrednotenje socialno-emocionalnih dispozicij in kognitivnih veščin

CILJ 1: „Učenci bodo v tem šolskem letu napredovali v veščini spraševanja.“

KAZALNIK: razlika v kakovosti in številu vprašanj PRED in PO SRKM

CILJ 2: „V tem šolskem letu bodo učenci napredovali v intelektualni odprtosti.“

KAZALNIK: razlika v dosežkih na vprašalniku odprtosti PRED in PO SRKM

Rupnik Vec 2015 ©

Cilj: napredovanje v več. spraševanja

Kriterij napredovanja učencev v veščini spraševanja

Število oblikovanih vprašanj

Kakovost oblikovanih vprašanj:

- Vprašanja, ki se vežejo na nižje kognitivne procese
- Vprašanja, ki izzovejo višje kognitivne procese

Rupnik Vec 2015 ©

Cilj: napredovanje v intelektualni odprtosti

Primer: merjenje intelektualne odprtosti:

Zdi se mi, da je na vsak dogodek možno gledati iz različnih zornih kotov	1 2 3 4 5
Težko prenašam situacijo, v kateri ima vsakdo svoje mnenje.	1 2 3 4 5
Ne prenesem dvoumnosti	1 2 3 4 5

Rupnik Vec 2015 ©

KM = spremljanje in vrednotenje veščin znanstvenega raziskovanja

CILJ: „V naslednjih dveh letih bodo učenci pri mojem pouku sistematično razvijali metode eksperimentalnega dela in napredovali v njih.“

KAZALNIK: Razlika v kakovosti eksperimentalnega dela, razvidna iz poročil učencev o eksperimentalnem delu.

Rupnik Vec 2015 ©

Kako spodbujati razvoj KM?

+

Kompare &
Rupnik Vec

Kako
spodbujati
mišljenje? Od
temeljnih
miselnih
procesov do
argumentiranja
(v tisku)

↳ Rupnik Vec, T. (2011). Izzivi poučevanja: spodbujanje razvoja kritičnega mišljenja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

↳ Rupnik Vec, T. in Kompare, A. (2006). Kritično mišljenje v šoli. Strategije poučevanja kritičnega mišljenja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

↳ Kompare, A. in Rupnik Vec, T. (v tisku). Poučujemo mišljenje: od temeljnih miselnih procesov do argumentiranja. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Slovenski avtorji o KM (argumentiraje)– glej COBISS:

↳ Suster, D. (1998)

↳ Žagar, I. (2011)

↳ Vežjak, B. (2011)

↳ (kompleksno mišljenje): Rutar Ilc (Nova kultura preverjanja znanja) + zbirka priročnikov za predmete iz iste serije

Hvala ☺

Želim vam čim bolj
vztrajno spodbujanje učencev k
načrtnemu in sistematičnemu
razvoju KM učencev!